

Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek

Minimum követelmény az 5-8. évfolyam számára

Minden évfolyamon elvárt követelmény:

- a történelmi atlasz használata (a tanult helyek megkeresése a térképen, távolságok becslése és számítása),
- az adott korszakhoz tartozó térképvázlaton való eligazodás,
- a lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből,
- egyes korszakok jellegzetességeinek megragadása, összehasonlítása.

Ezen felül 7-8. évfolyamon:

- folyamatábra, diagram elemzése,
- az adott témával kapcsolatban saját vélemény érthető megfogalmazása,
- időmeghatározás konkrét kronológiai adatokkal.

5. évfolyam

Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája:

- A régészek munkája, az időszámítás
- Az ókori Egyiptom: az egyiptomi vallás
- A Biblia – Történetek az Ószövetségből (Dávid és Salamon, meg néhány – az órán tanult történet
- Mezopotámia, Kína

Fogalmak: őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Ószövetség.

Személyek: Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon.

Topográfia: ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína.

Évszámok: Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).

Az ókori görög-római világ:

- Mondák a krétai és trójai mondakörből
- A görögök vallása és az ókori olimpiák
- Hétköznapi élet Athénban és Spártában
- Az athéni demokrácia virágkora
- Róma alapítása és terjeszkedésének kezdetei

- A pun háborúk és hadvezérei
- Köztársaságból egyeduralkodó – Híres és hírhedt császárok
- Pannónia provincia
- A kereszténység kialakulása és elterjedése, az Újszövetség, Jézus története
- A Római Birodalom bukása

Fogalmak: mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, népvándorlás, Újszövetség.

Személyek: Zeusz, Periklész, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila.

Topográfia: Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem.

Évszámok: Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. e. 44 (Julius Caesar meggyilkolása), Kr. u. 476 (a Nyugat-római Birodalom bukása, az ókor vége).

A középkori Európa világa:

- A Frank Birodalom és keresztény királyságok
- Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai
- A keresztény egyház felépítése, jellemzői
- A fontosabb európai államok az első ezredfordulón
- Az uradalmak – Földesurak és jobbágyok
- Lovagi életmód, lovagi erények
- A céhek kialakulása, feladatai és működésük
- A távolsági kereskedelem vízen és szárazföldön

Fogalmak: középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, kolostor, kódex, lovas, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás.

Személyek: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg.

Topográfia: Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság.

Évszámok: 622 (Mohamed „futása”), 800 (Nagy Károly császár), XV. század (könyvnyomtatás).

A magyarság történetének kezdetei és az Árpádok kora:

- Mondák és történetek a magyarság eredetéről és vándorlásáról
- Honfoglalás és letelepedés a Kárpát-medencében, a kalandozó hadjáratok
- A keresztény magyar állam megalapítása, Géza fejedelem és Szent István intézkedései
- A keresztény magyar állam megerősítése Szent László és Könyves Kálmán uralkodása idején
- A tatárjárás, az ország újjáépítése a tatárjárás után, IV. Béla, a második honalapító

Fogalmak: hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, vármegye, tized, ispán, tatár, kun.

Személyek: Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Szent Margit.

Topográfia: Urál, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi.

Évszámok: IX. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás), 997–(1000)–1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).

6. évfolyam

A Magyar Királyság virágkora:

- A királyi hatalom megerősítése I. Károly idején
- Nagy Lajos, a lovagkirály, főbb törvényei
- Hunyadi János törökellenes harcai - a nándorfehérvári diadal
- Hunyadi Mátyás uralkodása és reneszánsz udvara
- A mohácsi vereség és következményei

Fogalmak: aranyforint, nádor, nemes, ősiség és kilenced törvénye, kormányzó, végvár.

Személyek: I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, I. Szulejmán.

Topográfia: Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács.

Évszámok: 1308 (I. Károly), 1456 (Nándorfehérvár), 1458-1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1526 (a mohácsi vereség).

A világ és Európa a kora újkorban:

- A földrajzi felfedezések okai és céljai
- A reformáció és a katolikus megújulás
- A Napkirály udvara
- Az észak-amerikai gyarmatok függetlenségi harca. Az Egyesült Államok létrejötte.

Fogalmak: újkor, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, alkotmányos királyság, felvilágosodás, alkotmány.

Személyek: Kolumbusz, Luther, Kálvin, Cromwell, XIV. Lajos, Rousseau, Washington.

Topográfia: Amerika, Versailles, London, Szentpétervár.

Évszámok: 1492 (Kolumbusz), 1517 (Luther fellépése), 1776 (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat).

Magyarország a kora újkorban:

- A három részre szakadt ország
- A nagy várháborúk éve (1552)
- Reformáció és katolikus megújulás Magyarországon
- Élet a török hódoltságban
- A Rákóczi-szabadságharc

Fogalmak: végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, kuruc, labanc, hajdú, úrbér, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, türelmi rendelet.

Személyek: Dobó István, II. Rákóczi Ferenc.

Topográfia: Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Gyulafehérvár, Debrecen.

Évszámok: 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk” éve), 1686 (Buda visszavívása), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc).

A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon:

- A francia forradalom és vívmányai
- Napóleon felemelkedése és bukása
- Az ipari forradalom első feltalálói és találmányai
- A reformkori rendi országgyűléseken felmerülő fő kérdések
- Széchenyi István vagy Kossuth Lajos programja és szerepe a reformkorban
- Az 1848-as forradalom. A szabadságharc fontosabb csatái és jeles szereplői

Fogalmak: népfelség elve, jakobinus, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, honvédség, trónfosztás, nemzetiségi törvény.

Személyek: XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József.

Topográfia: Párizs, Waterloo, Debrecen, Isaszeg, Buda, Világos, Arad.

Évszámok: 1789 (a francia forradalom kezdete), 1815 (a waterlooi csata), 1830 (a Hitel megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–1836 (reformországgyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése).

7. évfolyam

A nemzetállamok kora és a gazdasági élet új jelenségei:

- Az egységes Németország létrejötte.
- Polgárháború az Amerikai Egyesült Államokban.
- Az ipari forradalom második szakaszának feltalálói és találmányai.

Fogalmak: polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociáldemokrácia, tömegkultúra.

Személyek: I. Vilmos császár, Bismarck, Lincoln, Edison, Marx.

Topográfia: Olaszország, Németország, Egyesült Államok.

Évszámok: 1859 (csata Solferinónál), 1861-1865 (polgárháború az Egyesült Államokban), 1871 (a Német Császárság létrejötte).

A dualizmus kora Magyarországon:

- Magyarország az önkényuralom éveiben és a kiegyezés
- Magyarország gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődése

Fogalmak: passzív ellenállás, kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, millennium, agrárország, emigráció, amnesztia.

Személyek: Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József

Topográfia: Osztrák-Magyar Monarchia, Budapest.

Évszámok: 1867 (a kiegyezés)

A nagyhatalmak versengése és az I. világháború:

- A gyarmatbirodalmak kialakulása. Élet a gyarmatokon
- Az első világháború kirobbanása
- Magyarok az első világháborúban
- A háború következményei Oroszországban, Lenin és a bolsevikok hatalomra kerülése
- Az Egyesült Államok belépése és az antant győzelme a világháborúban
- A Párizs környéki békék

Fogalmak: villámháború, állásháború/állóháború, bolsevik, szovjet, hátszág, kétfrontos háború.

Személyek: II. Vilmos, Lenin, Wilson, II. Miklós.

Topográfia: Szerbia, Sarajevó, Pétervár, Oroszország.

Évszámok: 1914. július 28. (a világháború kirobbanása), 1914-1918 (az első világháború), 1917 (az oroszországi forradalom és a bolsevik hatalomátvétel).

Európa és a világ a két háború között:

- A kommunista diktatúra a Szovjetunióban – Sztálin, a diktátor
- Nemzetszocializmus Németországban – Hitler, a diktátor

Fogalmak: békediktátum, kommunizmus, GULAG, személyi kultusz, fasizmus, nemzetiszocializmus, kisantant, proletárdiktatúra, tözsde, részvény, gazdasági válság.

Személyek: Clemenceau, Sztálin, Roosevel, Mussolini, Hitler.

Topográfia: Szovjetunió, New York.

Évszámok: 1918. november 11. (az első világháború vége), 1922 (a Szovjetunió megalakulása), 1929-1933 (a nagy gazdasági világválság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése).

Magyarország a két világháború között:

- A Horthy korszak jellegzetességei
- Az őszirozsás forradalom és a tanácsköztársaság okai, következményei

Fogalmak: őszirozsás forradalom, tanácsköztársaság, vörösteror, fehérterror, kormányzó, numerus clausus, konszolidáció, revízió, zsidótörvény.

Személyek: Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Teleki Pál.

Topográfia: Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia.

Évszámok: 1918. október vége (az őszirozsás forradalom), 1919. március (a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása), 1920. március (Horthy kormányzóvá választása), 1920. június 4. (Trianon), 1938 (az első bécsi döntés), 1940 (a második bécsi döntés).

A II. világháború:

- A II. világháború kezdete és első évei
- Fordulat a világháború menetében
- A jaltai és a potsdami konferencia

Fogalmak: tengelyhatalmak, furcsa háború, hadigazdaság, totális háború, zsidóüldözés, holokauszt, gettó, deportálás, partizán.

Személyek: Churchill, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc.

Topográfia: Lengyelország, Sztálingrád, Don-kanyar, Normandia, Auschwitz, Berlin, Jalta, Hirosima.

Évszámok: 1939. szeptember 1. (a második világháború kirobbanása), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1941. június 27. (Magyarország hadba lépése), 1941. december 7. (Pearl Harbor, az Egyesült Államok hadba lépése), (1943. január (a doni katasztrófa), 1943. február eleje (a sztálingrádi csata vége), 1944. március 19. (Magyarország német megszállása), 1944. június 6. (a normandiai partraszállás.), 1944. október 15-16. (Horthy kiugrási kísérlete, Szálasi hatalomátvétele), 1945. április (a háború vége Magyarországon), 1945. május 9. (Európában befejeződik a háború), 1945. szeptember 2. (Japán kapitulációja).

8. évfolyam

Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése:

- A kétpólusú világ kialakulása
- A kettéosztott Európa. A NATO és a Varsói Szerződés születése
- Néhány fegyveres konfliktus a hidegháború korában

Fogalmak: hidegháború, vasfüggöny, jóléti állam, piacgazdaság, szuperhatalom.

Személyek: Truman, Marshall, Hruscsov.

Topográfia: Szovjetunió, NSZK, NDK, Kína, Észak- és Dél-Korea, Észak- és Dél-Vietnam, Kuba, Közel-Kelet.

Évszámok: 1946 (a fultoni beszéd), 1947 (a párizsi békék), 1949 (a NATO, az NDK és az NSZK megalakulása), 1953 (Sztálin halála), 1955 (a Varsói Szerződés), 1961 (Jurij Gagarin űrrepülése, a berlini fal felhúzása).

Magyarország a II. világháború végétől az 1956-os forradalom és szabadságharc leveréséig:

- Kommunista diktatúra: Rákosi, a diktátor
- Az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc

Fogalmak: népbíróságok, államosítás, internálás, pártállam, ÁVH, kitelepítések, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, tömegpropaganda,

Személyek: Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Mindszenty József, Nagy Imre, Kádár János.

Topográfia: Debrecen, Recsk, Hortobágy.

Évszámok: 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke), 1956. október 23. (forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom leverésének kezdete).

A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása:

- A gazdaság két útja: piacgazdaság és tervgazdaság
- Az európai szovjet típusú rendszer összeomlása
- A rendszerváltó Közép-Kelet-Európa. Németország egyesülése

Fogalmak: tervgazdaság, piacgazdaság, beat-korszak, olajárrobbanás, atomkatasztrófa, mamutcégek, nemzetközi pénzvillág, csúcstechnológia.

Személyek: Brezsnyev, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, II. János Pál.

Topográfia: Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, Prága, Csernobil.

Évszámok: 1962 (a kubai rakétaválság), 1968 (a „prágai tavasz”, nyugati diáklázadások), 1989 (a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió felbomlása), 1991-1999 (a délszláv háború), 1991-2004 (Jugoszlávia felbomlása), 1993 (Csehszlovákia szétválása, Csehország és Szlovákia létrejötte), 1999 (Jugoszlávia NATO bombázása).

A Kádár-korszak jellemzői:

- Az 1956 utáni kádári diktatúra, a megtorlás időszaka
- A kádári konszolidáció
- A rendszer megváltoztatása kezdetei

Fogalmak: munkásörtség, konszolidáció, népfelkelés, puha diktatúra, amnesztia, háztáji, pártállam, szamizdat, demokratikus ellenzék.

Személyek: Kádár János.

Topográfia: Salgótarján, Százhalombatta, Bős-Nagymaros, Monor, Lakitelek.

Évszámok: 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1985 (monori találkozó), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1989 (Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése, a harmadik köztársaság kikiáltása).

Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése:

- Az Európai Unió létrejötte és működése
- A globalizáció előnyei és hátrányai

Fogalmak: multikulturalizmus, terrorizmus, migráció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció.

Topográfia: az EU tagállamai.

Évszámok: 1992 (a maastrichti szerződés aláírása), 1995 (a schengeni egyezmény életbe lépése), 2002 (az euró bevezetése), 2001. szeptember 11. (terrortámadások az Egyesült Államokban), 2004 (tíz új tagállam csatlakozik az EU-hoz, köztük Magyarország is).

Pénzügyi és gazdasági kultúra:

- A pénz funkciói és formái (érme, bankjegy, pénzhelyettesítők, bankkártyák). Az infláció
- Pénzintézetek és tevékenységük (betétgyűjtés, hitelezés, kamat, tőke, árfolyam)
- Egy diák lehetséges gazdasági szerepei (munka, fogyasztás, gazdálkodás a zsebpénzzel)